

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ РОЗРОБКИ ТВОРЧИХ ПРОЕКТІВ У ТЕХНОЛОГІЇ ВИГОТОВЛЕННЯ ВИРОБІВ З БІСЕРУ

15. Савка Л. Вчитель вчителів // Трудова підготовка в закладах освіти. – 1998. – № 4. – С. 45 – 46.
16. Троян А. Берегиня української вишивки: Мирослава Кот // Гомін України (Торонто, Канада). – 2001. – 3 груд.
17. Троян А. Вишивки з України // Кафедральні Дзвони (Торонто, Канада). – 2000. – 3 груд. – С. 9 – 11.
18. У кожній вишивці з-під її рук криється думка та душа // Свобода (Нью-Йорк, США). – 1994. – 19 трав.
19. Фиштик Й. Рукотворний дивосвіт Мирослави Кот // На Україну повернись: Збірник. – Львів, 1995. – С. 142 – 145.
20. Чечель Л. І математика, й життя окраса... // Жінка – 2003. № 12. – С. 9.
21. Шудря Є.С. Подвижници народного мистецтва: Біобібліографічні нариси. Зошит 2. За ред. д-ра мистецтвознавства М.Р.Селівачова. – К.: Вісник “Ант”, ДП “Нора-Друк”, “Ательє “Поліграфічний Комплекс”, 2005. – С. 42 – 44.
22. Як із чистого гірського джерела... // Україна і світ (Канада). – 1994. – 6 – 12 квіт. – С.10.
23. Ясинчук Леся. Українська вишивка може потрапити до “Червоної книги” ремесел // Експрес. – 1998. – 6 лют.

Тетяна Сиротенко, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки і методики технологічної підготовки
Вікторія Абрамова, магістр технологічного факультету
Слов'янського державного педагогічного університету

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ РОЗРОБКИ ТВОРЧИХ ПРОЕКТІВ У ТЕХНОЛОГІЇ ВИГОТОВЛЕННЯ ВИРОБІВ З БІСЕРУ

У статті розглянуті питання теорії і практики творчих проектів, навчання виготовлення виробів з бісеру.

Постановка проблеми. Державний стандарт освітньої галузі “Технологія” вказує на необхідність переорієнтації та оновлення системи трудового навчання учнів загальноосвітніх шкіл. У цьому документі підкреслено необхідність істотних змін в організації та методиці щодо проведення занять із трудового навчання, а насамперед – з обслуговуючих видів праці, які забезпечують єдність розвитку думки, почуттів та дії, спрямована на розробку та створення дизайнерських і творчих проектів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проектування в цілому як соціальна категорія, хоч і стоїть в одному ряду з такими поняттями, як прогнозування, планування, конструювання, створення програм (програмування), моделювання, на думку О.Коберника, С.Ящука, В. Бербеца, Н. Дубової, має свої суттєві відмінності, є найбільш загальним, комплексним, інтегративним феноменом [1].

Для досягнення мети проектування необхідне комплексне забезпечення умов для здійснення таких взаємопов'язаних цілей проектування, як:

соціально-економічна ефективність; соціальна інтегрованість; соціально-організаційна керованість; суспільна активність.

Далі визначається коло актуальних проблем, від розв'язання яких залежить досягнення кожної мети, і на цій основі визначаються конкретні задачі розробки проекту. Основний зміст проектування полягає в конструюванні сукупності засобів, що дозволяють розв'язати поставлені завдання та проблеми, досягти визначених цілей. Ці засоби фіксуються у двох формах: як система параметрів проектного об'єкта та їх кількісних показників; як сукупність конкретних заходів, які забезпечують реалізацію проектованих показників та якісних характеристик майбутнього об'єкта.

Основний матеріал дослідження. Інтегрований зміст, рівневий спосіб трудового навчання, використання системи проектів – усе це дає змогу задіяти дітей до навчально-трудоного процесу “від ідеї до реалізації”, що сприятиме більш повному опануванню технологічної картини світу учнями. В основі

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ РОЗРОБКИ ТВОРЧИХ ПРОЕКТІВ У ТЕХНОЛОГІЇ ВИГОТОВЛЕННЯ ВИРОБІВ З БІСЕРУ

методу проектів лежить поєднання пізнавальної й перетворювальної діяльності учнів, що підвищує рівень засвоєння знань. Адже логіка побудови проектів ґрунтується на включенні учнів у всі етапи практичної діяльності, що підвищує актуальність трудового навчання як навчального предмету, який не тільки сприяє формуванню в учнів трудових умінь і навичок, а й створює можливості для інтелектуального розвитку школярів, формування цілісної творчої особистості.

Цікавою і мало вивченою у творчому аспекті є тема проекту “Виготовлення виробів з бісеру”. У шкільній програмі на дану тематику відведено 18 годин варіативної частини в кожному класі.

Вивчення даної теми виконується у формі проектів, причому у кожному класі проект повинен мати завершену форму. Під проектом розуміється обґрунтована й усвідомлена діяльність, спрямована на формування в учнів певної системи творчо-інтелектуальних і предметно-перетворювальних знань та вмінь [5, 13]. Ця діяльність включає вибір об'єкта проектування, розробку конструкції, технології, виготовлення і реалізацію. Разом з цим здійснюється нескладний економічний й екологічний аналіз проведеної роботи, відбуваються маркетингові операції.

Учні можуть розробляти проекти індивідуально. Така робота може проходити у складі груп-бригад або колективно (цілим класом) з розподілом певних частин (наприклад, одні учні розробляють технічну частину проекту, інші – технологічну, треті – економічну, маркетингову тощо). Об'єкти проектування повинні бути для учнів посильними, відповідно до їх вікових груп і психолого-фізіологічних особливостей [2, 28].

Під час виготовлення робіт з бісеру учні повинні знати: історичні відомості про походження, виробництво та використання бісеру; інструмент, матеріали, приладдя та їх застосування для виготовлення виробів з бісеру; композиційні особливості бісерного рукоділля, поєднання кольорів у нанизуванні; рівноманітність технік і технологій виготовлення виробів з бісеру; вимоги до готових виробів; санітарно-гігієнічні вимоги, правила безпечної праці та організації робочого місця під час виготовлення виробів з бісеру. Учні повинні вміти: читати і розробляти схеми нескладних виробів з бісеру; визначати форми й розміри основних конструктивних елементів виробу, що виготовляється; визначати види бісеру, добирати його за розміром і кольоровим поєднанням; добирати до нього відповідні номери голок і ниток; виготовляти вироби з бісеру різними техніками; оновлювати вироби з бісеру і доглядати за ними; визначати

якість готового виробу; дотримуватись санітарно-гігієнічних вимог, правил безпечної праці та організації робочого місця під час виготовлення виробів з бісеру.

Зміст навчання бісерному рукоділлю передбачає опанування учнями таких тем: Бісерне рукоділля як вид декоративно-ужиткового мистецтва. Історичні відомості про походження, виробництво та застосування бісеру й бісерного рукоділля. Матеріали для виготовлення бісеру: скло, метал, золото, срібло. Виробництво бісеру: способи витягування та видування. Види бісеру; намистинки, стеклярус. Інструменти, матеріали та пристосування, що необхідні для виготовлення виробів з бісеру. Види народних прикрас з бісеру: намисто, гердани, браслети, комірці, ланцюжки тощо. Художні особливості українських, російських, білоруських, литовських прикрас з бісеру та відмінності між ними. Поняття про візерунок, орнамент, композицію у виробах з бісеру. Кольорове поєднання та місцеві назви українського бісерного рукоділля. Технологія виготовлення виробів з бісеру: визначення довжини нитки, способи закріплення ниток на початку та наприкінці роботи, способи виконання нанизування (однією ниткою, однією голкою, однією ниткою і двома голками, на рамі нитковою основою). Вимоги до якості готового виробу. Догляд, зберігання, особливості оновлення виробів з бісеру. Санітарно-гігієнічні вимоги, правила організації безпечної праці на робочому місці під час виготовлення виробів з бісеру.

Ознайомлення з будовою та різновидами бісеру, інструментами, матеріалами, пристосуваннями, прийомами їх використання у роботі з бісером. Добір ниток та голок до бісеру. Читання схем нескладних виробів з бісеру. Розробка композицій для виробу. Поєднання різних видів орнаменту. Складання візерунка та схеми його виготовлення. Виготовлення виробів з бісеру різними техніками. Визначення якості готового виробу. Оновлення виробів з бісеру. Дотримання санітарно-гігієнічних вимог, правил безпечної праці та організації робочого місця під час виготовлення виробів з бісеру.

Технологія виконання творчих проектів передбачає ряд послідовних операцій:

- вибір проекту;
- аналіз конструкції та матеріалів для виготовлення;
- екологічне доведення;
- естетичне обґрунтування;
- економічна доцільність;
- визначення технології виготовлення.

Обґрунтовуючи правильний вибір об'єкта

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ РОЗРОБКИ ТВОРЧИХ ПРОЕКТІВ У ТЕХНОЛОГІЇ ВИГОТОВЛЕННЯ ВИРОБІВ З БІСЕРУ

проектування, учні не тільки використовують свої знання та життєвий досвід, а й вчать ся чітко, красиво і правильно висловлювати свої думки, здійснювати розрахунок собівартості та якості потрібного матеріалу. Вони не тільки оволодівають основами економічних знань, а й вчать ся правильно вибирати і використовувати потрібний для виконання творчого проекту матеріал, екологічно та естетично правильно обґрунтовувати свій задум. Відбираючи матеріал для виготовлення проекту в процесі вивчення технології виготовлення виробів з бісеру, діти замислюються над економічними проблемами, найповніше дізнаються про багатства рідного краю.

Як відомо, метод творчих проектів – це система навчання, за допомогою якої учні здобувають знання у процесі планування і виконання творчих завдань-проектів, що поступово ускладнюються. Без сумніву, цей проект має органічно поєднуватися з іншими методами трудового навчання, зокрема з такими: пояснення, розповідь, демонстрування та ілюстрування.

Проектно-технологічна діяльність, як показує досвід її організації на уроках обслуговуючої праці, сприяє розвитку творчих якостей особистості. Разом з тим, учні вперше зустрічаються із завданнями, в яких відсутнє єдино правильне рішення.

Традиційно на уроках трудового навчання найбільш звичною формою була робота учнів з інструкційними картами. Згідно з підходами проектно-технологічної діяльності ми орієнтуємо учнів на власне дослідження, в якому передбачається і власний варіант розв'язання проблеми.

Проектна діяльність передбачає роботу в колективі. Інформаційна, технологічна, економічна ємність часто спонукає учнів об'єднуватися в групи. Склад і чисельність групи, а також обов'язки між її членами учні можуть визначати самі. Отже, навчальне проектування на уроках з технології виготовлення виробів з бісеру орієнтоване на самостійну діяльність учнів (індивідуальну, парну або групову), яку учні виконують упродовж визначеного інтервалу часу. Розглядаючи орієнтовне тематичне планування варіативної частини програми, в якій відведено 18 годин для вивчення бісероплетіння, вчитель користується такими основними вимогами, які висуває проектна технологія:

- наявність значущої у дослідницькому, творчому плані проблеми, завдання, що потребують інтегрованих знань, дослідницького пошуку для його розв'язання (наприклад, флора

на території України, періоди цвітіння різних квітів; найдоцільніший варіант схеми плетіння певної квітки, чи іншого виробу з бісеру, їх кольорове поєднання та оформлення композиції; вибір варіантів поєднання бісеру різного розміру, залежно від призначення виробу; добір допоміжних матеріалів (стрічок, ниток, застібок, проволоки, волосінні та ін.) залежно від форми і призначення виробу; вибір видів і способів з'єднання, нашивання, наклеювання бісеру, бусинок, паеток; розрахунок собівартості виготовленого виробу);

- практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів (наприклад, підготовлена інформація про виготовлення бісеру та бусин в стародавні часи; спільне виготовлення квіткові композиції з дотриманням правил зацвітання цих квітів у природі; дослідження українських національних традицій з плетіння вінків, їх види, призначення та ін.);

- самостійна (індивідуальна, парна, групово) робота учнів – почергова зміна видів діяльності школярів залежно від виконуваної роботи;

- структурування змістової частини проекту (із вказівкою на поетапний результат);

- використання дослідницьких методів: визначення проблеми досліджуваного завдання, що впливають з неї, висунення гіпотези їх розв'язання, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, підбиття підсумків, коригування, висновки.

У ході вибору тематики проекту вчитель має користуватися такими підходами:

- приймати пропозиції фахівців;
- учителів, з урахуванням навчальної ситуації зі свого предмета;
- інтересів і здібностей учнів;
- брати до уваги пропозиції учнів щодо тематики проектів за певним розділом.

Результатом проекту з технології виготовлення виробів з бісеру можуть бути відповідно оформлені технологічні карти, альбоми, журнали, схеми, таблиці, комп'ютерні варіанти повідомлень і безпосередньо виготовлення виробу.

Основний зміст проектування полягає в конструюванні сукупності дій та засобів, що дають змогу розв'язати поставлені завдання й проблеми, досягти поставлених цілей. Ці дії та засоби фіксуються у двох формах: як система параметрів проектного об'єкта та їх кількісних показників; як сукупність конкретних заходів, що забезпечують реалізацію запроєктованих показників та якісних характеристик майбутнього об'єкта.

Проектування як творча, інноваційна діяльність завжди націлена на створення

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ РОЗРОБКИ ТВОРЧИХ ПРОЄКТІВ У ТЕХНОЛОГІЇ ВИГОТОВЛЕННЯ ВИРОБІВ З БІСЕРУ

об'єктивно і суб'єктивно нового продукту. Працюючи над виробом, учень закріплює знання з математики, фізики, креслення, основ підприємницької діяльності та інших предметів, засвоює принципи набутих умінь і навичок у виконанні технологічних, економічних, мінімаркетингових та інших операцій. Водночас розв'язуються такі завдання:

- ознайомлення з функціональним призначенням даної конструкції;

- вироблення навичок з читання креслень;
- розрахунок собівартості майбутнього виробу;
- складання ескізів;
- планування технологічного процесу;
- організація творчої діяльності;
- формування в учнів технологічної культури.

Успішність проектування здійснюється за умови забезпечення таких взаємопов'язаних цілей: соціально-економічна ефективність; соціальна інтегрованість; соціально-організаційна керованість; суспільна активність. Важливим чинником є також правильна й послідовна організаційно спланована робота вчителя та учня, тобто логічно правильна послідовність дотримання етапів виконання творчих проєктів.

Використовуючи різноманітні технології, зокрема метод проєктів, під час навчання учнів за темою з варіативної частини на тему "Виготовлення виробів з бісеру", вчитель може використовувати різні види проєктів.

Найпоширенішими для уроків з технології виготовлення виробів з бісеру можуть бути творчі проєкти, які характеризуються тим, що не мають детально опрацьованої структури спільної діяльності учасників. Учасники проєкту задалегідь домовляються про заплановані результати і форму їх представлення.

Цікавою формою використання методу проєктів на уроках трудового навчання під час вивчення бісероплетіння є використання ігрових проєктів, коли учасники виконують призначені ролі, обумовлені характером і змістом проєкту. Наприклад, вивчення виготовлення квітів з бісеру можна поєднати з проведенням народних свят календарного циклу (свято Івана Купала, цвітіння перших квітів); виготовлення яєць з бісеру, бісерних пасхальних композицій присвятити святкуванню Великодня; вишивання бісером, чи виготовлення намиста з бісеру можна детально показати у театралізованій постановці традиційних українських заручин, весілля; виготовлені фігурки з бісеру також можна використати для лялькової вистави (сценарій учні можуть придумати самі).

Як свідчить практика, заслугоує на увагу використання в різних класах під час вивчення

бісероплетіння так званих інформаційних проєктів. Вони передбачають збір інформації про який-небудь об'єкт, явище, ознайомлення учасників проєкту з цією інформацією, її аналіз, узагальнення фактів. Такі проєкти потребують добре продуманої структури, можливості систематичної корекції у ході роботи над проєктом. Структуру інформаційного проєкту можна подати у такому вигляді: мета проєкту та його актуальність; методи отримання інформації (літературні джерела, засоби масової інформації, бази даних, зокрема: бесіди, інтерв'ю, анкетування тощо); обробки інформації (її аналіз, узагальнення, зіставлення з відомими фактами, аргументовані висновки); результат (реферат, доповідь, повідомлення на уроці); презентація (на народному святі, у вигляді публікації тощо).

Інформаційні проєкти можуть бути органічною частиною дослідницьких проєктів, їх модулем. Наприклад, під час вивчення таких тем: "Види бісеру та бусин", "Виготовлення бісеру", "Види нагрудних прикрас з бісеру", "Розрахунок собівартості різних виробів з бісеру", "Корисні поради під час виконання робіт з бісеру".

У методиці навчання учнів технології виготовлення виробів з бісеру можуть використовуватися і практично орієнтовані проєкти. Це проєкти, в яких результат діяльності учасників чітко визначено з самого початку. Вони орієнтовані на соціальні інтереси учасників (розробка проєкту виготовлення бісерних прикрас; розробка обрядового вінка нареченої з урахуванням традицій українського народу та особливостей цвітіння квітів; розробка обрядових прикрас, нагрудних хрестів та кулонів (альбом із замальовками та описом виробів); традиційні українські вироби з бусинок та бісеру (повідомлення учнів). Цей вид проєкту потребує складання сценарію всієї діяльності його учасників з визначенням функцій кожного з них. Особливо важливими є якісна координація роботи у вигляді поетапних обговорень та презентація одержаних результатів і можливих засобів упровадження їх у практику.

Особливої уваги заслугоує використання дослідницьких проєктів. У свою чергу дослідницькі проєкти потребують добре обміркованої структури, визначеної мети, актуальності предмета дослідження для всіх учасників, соціальної значущості. Вони мають бути підпорядковані логіці дослідника, мати відповідну структуру: визначення теми дослідження, аргументація її актуальності, визначення предмета й об'єкта, завдань і методів, визначення методології дослідження, висунення гіпотез розв'язання проблеми й обґрунтування

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ РОЗРОБКИ ТВОРЧИХ ПРОЕКТІВ У ТЕХНОЛОГІЇ ВИГОТОВЛЕННЯ ВИРОБІВ З БІСЕРУ

шляхів їх розв'язання. Прикладом дослідницького проекту під час вивчення бісероплетіння може бути виготовлення весільного вінка, короваю, обрядових прикрас різних регіонів України тощо.

За характером контактів проекти можуть бути внутрішніми, тобто організованими або в одній школі, або між школами.

Різні типи проектів відповідають різному наповненню класів учнями. Це стосується як міських, так сільських шкіл, а також мало- та повнокомплектних з великою кількістю учнів у класі, де з різних причин кількість учнів у класах більша за норму.

За кількістю учнів, які беруть участь у проектах, проекти поділяються на:

- особистісні (прикладом особистісного проекту під час вивчення бісероплетіння може бути процес виготовлення);
- парні (прикладом можуть бути проекти виготовлення квіркової композиції);
- групові (виготовлення тематичного квіркового панно).

Технології проектування і теми для вивчення, які розглядаються в розділі "Виготовлення виробів з бісеру", можуть бути різними за тривалістю, а саме: короткотривалі (кілька уроків); середньотривалі; довготривалі.

Прикладом короткотривалих проектів може бути виготовлення браслетів та намиста, оздоблення одягу бісером, бусами, пастками, розрахунок собівартості виробу з бісеру тощо.

Проекти середньої тривалості розробляються терміном від тижня до одного місяця. Це можуть бути такі: виготовлення букетів, бісерок, брошок.

Довготривалі проекти – такі, де виконання триває кілька місяців. Прикладами довготривалих проектів можуть бути: квіркові панно, прикраси за складними схемами, фігурки з бісеру для театралізованої вистави.

У практичній діяльності вчителя трудового навчання, який працює за темою "Виготовлення виробів з бісеру", найчастіше доводиться мати справу зі змішаними типами проектів. Важливим заходом є організація зовнішньої оцінки ефективності проекту, що дає змогу підвищити ефективність його виконання, усунути труднощі, вносити власні зміни. В ігрових проектах, що мають характер змагання, може використовуватися бальна система. Важче оцінювати проміжні результати у творчих проектах.

Висновки. У процесі вивчення бісерного рукоділля ми рекомендуємо вчителям використовувати для різних класів такі види проектів:

Для 5 класу:

1. Історичні відомості про походження, виробництво та застосування бісеру (оформлення альбому).

2. Види бісеру (альбом з ілюстраціями різних видів бісеру та бусин, намистин, стеклярусу з варіантами їх застосування).

3. Інструмент, матеріали та пристосування, необхідні для виготовлення виробів з бісеру.

4. Виготовлення прикрас за схемою (браслети, намиста, ланцюжки).

Для 6 класу:

1. Виготовлення простих квітів (написання реферату про виготовлену квітку).

2. Складання квіткових композицій.

3. Виготовлення фігурок з бісеру. Театралізована вистава з використанням фігурок з бісеру.

Для 7 класу:

1. Виготовлення квітів за складними схемами (інструкційні карти з технікою виконання квітів за вибором).

2. Виготовлення бісерок за простими схемами.

3. Вишивка бісером за схемою на вибір.

Для 8 класу:

1. Виготовлення квіткових композицій.

2. Виготовлення брошок з на основі дроту та волосіні.

Для 9 класу:

1. Святання (тематичний захід з використанням бісерних прикрас та весільного вінка).

2. Виготовлення квіркового панно.

3. Обрядові прикраси з бісеру (альбом із замальовками та описом виробів).

1. *Коберник О.М., Яцук С.М., Бербец В.В., Дубова Н.В. та ін. Методика організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках обслуговуючої праці. – Умань: Науковий світ, 2005. – 92 с.*

2. *Кравченко Т. Методика розробки творчих проектів у процесі вивчення основ технології обробки харчових продуктів // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. – № 3. – С. 27 – 31.*

3. *Симоненко В. Д. Творческие проекты учащихся V – IX классов общеобразовательной школы. – Научно-методический центр "Технология". – Брянск, 1996. – 132 с.*

4. *Терецук А., Вдовиченко А. Навчання учнів основних етапів проектно-технологічної діяльності // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. – № 4. – С. 10 – 12.*

5. *Яцук С. Виконання основних етапів проектування на уроках трудового навчання. // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. – № 2. – С. 13 – 16.*